Հավելված 1

Արդարադատության ակադեմիայի

կառավարման խորհրդի 2023 թվականի

մայիսի 24-ի ԿԽ-008/23 որոշման

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՏՈՒԿ ՍՏՈՒԳՄԱՆԸ ՉՄԱՍՆԱԿՑԱԾ ԿԱՄ ՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՏՈՒԿ ՍՏՈՒԳՈՒՄԸ ՉՀԱՂԹԱՀԱՐԱԾ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅՈՒՄ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎՈՂ 2023 ԹՎԱԿԱՆԻ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ

Ի. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Ուսուցման սույն ծրագիրը (այսուհետ՝ Ծրագիր) ներառում է որակավորման հատուկ ստուգմանը չմասնակցած կամ որակավորման հատուկ ստուգումը չհաղթահարած դատավորների (այսուհետ՝ Ունկնդիրներ) համար Արդարադատության ակադեմիայում կազմակերպվող դատավորների 2023 թվականի լրացուցիչ վերապատրաստման կրթական չափորոշիչները, ուսուցման ձևը, ուսումնառության ժամաքանակը և ժամկետները, ինչպես նաև դասավանդվող առարկայական կուրսերի համառոտ նկարագիրը:
2. Ծրագիրը մշակվել է Արդարադատության ակադեմիայի (այսուհետ՝ Ակադեմիա) կողմից՝ «Արդարադատության ակադեմիայի մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 19-րդ հոդվածի պահանջներին և Բարձրագույն դատական խորհրդի 31.03.2023 թվականի թիվ ԲԴԽ-1Ե-2734 գրությամբ ներկայացված առաջարկություններին համապատասխան:
3. Ծրագրի նպատակն է ապահովել Ունկնդիրների մասնագիտական գիտելիքների և աշխատանքային ունակությունների հետևողական կատարելագործումը հետևյալ հիմնական ոլորտներում՝

   1) **<u>Ընդհանուր մասնագիտական ոլորտ.</u>**
   Լրացուցիչ վերապատրաստման գործընթացը վերաբերում է դատական ակտերի մշակման, դատավորի էթիկայի, վարքագծի կանոնների և գործունեության գնահատման, դատական արհեստի, դատական նիստերի վարման ոլորտներում Ունկնդիրների մասնագիտական գիտելիքների և աշխատանքային ունակությունների հետևողական կատարելագործմանը:

   2) **<u>Հատուկ մասնագիտական ոլորտ.</u>**
   Լրացուցիչ վերապատրաստումն ուղղված է ՀՀ քրեական իրավունքի և ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսդրությամբ նախատեսված ինստիտուտների արդի հիմնախնդիրների, քրեական գործերի քննության առանձնահատկությունների, քրեական գործերով ՄԻԵԴ-ի, ՀՀ Սահմանադրական և Վճռաբեկ դատարանների իրավական դիրքորոշումների կիրառման, միջազգային դատարանների իրավակիրառ պրակտիկայի վերաբերյալ Ունկնդիրների մասնագիտական գիտելիքների և աշխատանքային ունակությունների կատարելագործմանը:

4. Լրացուցիչ վերապատրաստման ուսումնառության ժամաքանակը յուրաքանչյուր դատավորի համար կազմում է 306 ակադեմիական ժամ:
5. Դատավորների լրացուցիչ վերապատրաստումն իրականացվում է ընդհանուր և հատուկ մասնագիտական ուսուցման ձևով դասավանդվող դասընթացների մոդուլների հիման վրա:
6. Լրացուցիչ վերապատրաստման ժամանակացույց է սահմանվում 2023 թվականի հունիսի 5-ից սեպտեմբերի 5-ը:
7. Ունկնդիրը համարվում է լրացուցիչ վերապատրաստումն անցած՝ դրական գնահատված, եթե նա, «Արդարադատության ակադեմիայի մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 28-ի 4-րդ մասին համապատասխան, մասնակցել է Ծրագրով նախատեսված առարկայական կուրսի բոլոր ժամերին:

II. ԴԱՍԱՎԱՆԴՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐԻ (ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ) ՑԱՆԿ

1. Ընդհանուր մասնագիտական դասընթացների մոդուլ

№	Դասիչ	Անվանում	Ժ/ք
1.	J-G-001-23	Դատավորի էթիկա, վարքագծի կանոններ և գործունեության գնահատում	10
2.	J-G-002-23	Դատական նիստի վարման և դատական ակտի մշակման հմտություններ	10

2. Քրեաիրավական մասնագիտացմամբ հատուկ մասնագիտական դասընթացների մոդուլ

№	Դասիչ	Անվանում	Ժ/ք
3.	J-CR-001-23	Քրեական իրավունքի արդի հարցեր	144
4.	J-CR-002-23	Քրեական վարույթի արդի հարցեր	142

III. ԴԱՍԱՎԱՆԴՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐԻ (ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ) ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

1. J-G-001-23. Դատավորի էթիկա, վարքագծի կանոններ և դատական արհեստ

Դասընթացը պայմանավորված է դատավորի էթիկայի, վարքագծի կանոնների, դատական նիստի վարման, դատավարության մասնակիցների հետ հաղորդակցության շուրջ առկա իրավակարգավորումներով սահմանված չափանիշների, դատական անկողմնակալության, դատական իշխանության անկախության ներքին և արտաքին կողմերի, իրավական հիմքերի, երաշխիքների, ինչպես նաև սահմանադրաիրավական (դատաիրավական) բարեփոխումների շրջանակում դատական իշխանության անկախությանը վերաբերող հիմնահարցերի ներկայացման, այս ոլորտներում գիտելիքների ծավալի ընդլայնման և կատարելագործման անհրաժեշտությամբ:

Դասընթացի շրջանակներում քննարկման առարկա կդառնան դատավորի էթիկայի կանոնները, դատավորի վարքագծի կանոններն ինչպես ի պաշտոնե գործելիս, այնպես էլ այլ գործունեություն իրականացնելիս և բոլոր հանգամանքներում, դատավորի արհեստի հմտությունները նիստերը վարելու, հստակ որոշումներ կազմելու, հանրության և ԶԼՄ-ների հետ հաղորդակցվելու տեսանկյունից, հատուկ անդրադարձ կկատարվի դատավորի ինքնաբացարկի հիմքերին, դրանց կիրառման առանձնահատկություններին, դատական նիստի վարման կանոններին, ինչպես նաև դատավարության մասնակիցների, զանգվածային լրատվության միջոցների հետ և այլ շփումներում դատավորի վարքագծի առանձնահատկություններին:

2. J-G-002-23. Դատական նիստի վարման և դատական ակտի մշակման հմտություններ

Դասընթացը պայմանավորված է դատական ակտերի կազմման և համոզիչ իրավական վերլուծությունների կատարման, իրավամեկնաբանողական հնարքների կիրառման ոլորտներում կարողությունների և գործնական հմտությունների ձևավորման, կատարելագործման անհրաժեշտությամբ:

Դասընթացը ներառում է քննարկման ենթակա հետևյալ հարցերի շրջանակը՝

- դատարանի կողմից քրեական գործը վարույթ ընդունելու, դատական նիստի ընթացակարգի վերաբերյալ գործնական հարցերը,
- դատական փաստաթղթերի ձևակերպման մեթոդները,
- արտահայտման հստակ ոճի ապահովումը, որը հասկանալի է նշված փաստաթղթերն ընթերցողների համար,
- գործոնները, որոնք պետք է հաշվի առնվեն դատական ակտի ձևակերպման ընթացքում (փաստեր և հարցեր, լսարան, հրապարակում),
- իրավաբանական մեթոդաբանությունը, մեկնաբանման հմտությունները,
- նյութերի վերանայման մեթոդները,
- նյութահիրավական փաստերը վեր հանելու հմտությունները,
- տարատեսակ դատական փաստաթղթերի ձևակերպումը, ուշադրության սևեռումը կառուցվածքային տարբերություններին (ներածություն, հարցերի ներկայացում, փաստերի ներկայացում, իրավական սկզբունքների քննարկում, վերանայման չափանիշ, քննարկվող հարցերի հերթականություն, հարցեր, որոնց պետք է անդրադառնալ, գործերի հիշատակում (ներառյալ ՄԻԵԴ-ի վճիռները), մեջբերումներ, խուսափում շահերի պաշտպանությունից),
- դատական ձևակերպումներում հնարավոր խնդիրները (բառերով ծանրաբեռնվածություն, հստակության և պարզության պակաս, վատ կազմակերպում, թաքնված վերլուծություն, պերճություն և հումոր),
- դատական ակտի կառուցվածքը և կազմման հմտությունները (իրավական լեզու, իրավաբանական մտքի ձևակերպման գրագիտություն, փաստերի, ապացույցների, իրավանորմերի շարադրանք),
- լավ ձևակերպման ուղեցույցները,
- համատեղ վճիռների, տարբերվող կարծիքների ձևակերպման մեթոդները:

3. J-CR-001-23. ՀՀ քրեական իրավունքի արդի հարցեր

Դասընթացը նպատակաուղղված է քրեական իրավունքի ոլորտում իրականացված և իրականացվող բարեփոխումների, վիճահարույց հարցերի շուրջ ուղենիշային որոշումների վերաբերյալ Ունկնդիրներին գիտելիքներ հաղորդելուն, դրանք գործնականում կիրառելու կարողություններ ձևավորելուն:

Դասընթացը ներառում է ՀՀ քրեական օրենսդրության արդի հարցերը, այդ թվում՝

- հանցագործությունների որակման իմացաբանական հիմունքները,
- ըստ հանցակազմի տարրերի հանցագործությունների որակման առանձնահատկությունները,
- չավարտված հանցավոր գործունեության և հանցագործությունից կամովին հրաժարվելու դեպքերում արարքների որակման հիմնախնդիրները,
- հանցագործությունների բազմակիության դեպքում հանցավոր արարքների որակման և եզակի բարդ հանցագործություններից դրանց սահմանազատման հիմնախնդիրները,
- քրեաիրավական նորմերի մրցակցության (բովանդակային և տեմպորալ) դեպքում հանցագործությունների որակման հիմնախնդիրները,
- հանցակցությամբ կատարվող հանցագործությունների որակման հիմնախնդիրները, մասնավորապես՝ հանցակիցների տեսակների և հանցակցության ձևերի տարանջատման հիմնահարցերը և հանցակցության ձևերի որակման առանձնահատկությունները, հանցակցի սահմանազանցման, հանցակցի կողմից հանցագործությունից կամովին հրաժարվելու, չհաջողված հանցակցության որակման, հատուկ սուբյեկտով հանցագործություններում հանցակցության որակման հիմնահարցերը, ինչպես նաև հանցագործության միջնորդավորված կատարման որակման հիմնախնդիրներն ու առնչակցությունը հանցակցությունից սահմանազատելու և որակելու հիմնահարցերը,
- բլանկետային նորմերով և արժեքավորվող հատկանիշներով նկարագրված հանցագործությունների որակման առանձնահատկությունները,
- ատելության շարժառիթով հանցագործությունների որակման հիմնախնդիրները,
- քրեական պատասխանատվության հիմքը, քրեական պատասխանատվությունը և պատիժը բացառող հանգամանքները, պատժի ինստիտուտին և պատիժ նշանակելուն առնչվող հարցերը,
- ՀՀ քրեական օրենսգրքի Հատուկ մասով նախատեսված հանցավոր արարքների (մասնավորապես՝ մարդու կյանքի և առողջության, սեռական ազատության և անձեռնմխելիության, ընտանիքի և երեխայի շահերի, սեփականության, տնտեսական գործունեության (այդ թվում՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքն օրինականացնելու (փողերի լվացման), հասարակական անվտանգության, հասարակական կարգի և բնակչության առողջության, մասնավորապես՝ թմրամիջոցների ապօրինի շրջանառության, շրջակա միջավայրի անվտանգության, ինչպես նաև պետական իշխանության, պետական ծառայության, կառավարման կարգի և արդարադատության, զինվորական ծառայության կարգի դեմ ուղղված հանցագործությունների և այլն) ճշգրիտ որակման հիմնահարցերը, հարակից հանցակազմերը միմյանցից սահմանազատելու հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ոլորտում օրենսդրական ու իրավակիրառ փորձը,
- Վերոնշյալ հարցերի վերաբերյալ ՄԻԵԴ-ի, ՀՀ Սահմանադրական և Վճռաբեկ դատարանների դիրքորոշումները:

4. J-CR-002-23. Քրեական վարույթի արդի հարցեր

Դասընթացն անհրաժեշտ է քրեական դատավարության ոլորտում նոր իրավական զարգացումների, վիճահարույց հարցերի, դրանք գործնականում կիրառելու, ինչպես նաև քննչական գործողությունների կատարման և դրանց նկատմամբ դատական վերահսկողության ապահովման կարողությունների կատարելագործման համար:

Դասընթացը ներառում է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսդրության արդի հիմնահարցերը, այդ թվում՝

- տեխնիկական միջոցների կիրառման կարգի վերաբերյալ նոր իրավակարգավորումները, ձերբակալման իրավաչափության բողոքարկման ինստիտուտը, մասնավոր գանգատի գործերի շրջանակի փոփոխությունը,
- մեղադրյալի բացակայությամբ /հեռակա վարույթ/ իրականացվող վարույթների առանձնահատկությունները,
- համաձայնեցման, համագործակցության, արագացված կարգով վարույթները քրեական դատավարությունում,
- դատական ակտերի կատարման փուլում դատական վարույթի հիմնահարցերը,
- արդար դատաքննության իրավունքի ապահովման արդի հիմնախնդիրները,
- քննչական գործողությունների կատարման ընթացքում ծագող գործնական հիմնահարցերը, առանձին քննչական գործողությունների կատարման դատավարական և քրեաբանական առանձնահատկությունները,
- դատավարական հարկադրանքի միջոցները,
- խափանման միջոցների տեսակները, կալանքի իրավաչափության առանձնահատկությունները, այլընտրանքային խափանման միջոցները,
- օպերատիվ-հետախուզական գործունեության նկատմամբ դատական վերահսկողության հիմնախնդիրները,
- օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների և գաղտնի քննչական գործողությունների արդյունքում ստացված ապացույցների թույլատրելիությունը, ապացույցների և ապացուցման գործընթացի, օպերատիվ-հետախուզական գործունեության արդյունքներն ապացուցման գործընթացում օգտագործելու իրավական կարգավորման խնդիրները,
- պետական, նոտարական և բանկային գաղտնիք պարունակող տեղեկություններ ստանալու դատավարական կարգը, պետական գաղտնիք պարունակող տեղեկությունների հետ կապված քրեական գործերի քննության առանձնահատկությունները,
- դատական երաշխիքները մինչդատական վարույթի նկատմամբ,
- գույքային հայցի լուծման և դատական ծախսերի վերականգնման հիմնախնդիրները քրեական դատավարությունում,
- գույքային հայցի ապահովումը քրեական դատավարությունում,
- քրեական դատավարությունում տուժողի (զոհի) իրավական կարգավիճակը, իրավունքները և պարտականությունները, նրանց համար ընթացակարգային երաշխիքները,
- տուժողի պաշտպանությունը և նրանց աջակցության տրամադրումը (երկրորդային վիկտիմիզացման կանխարգելում, պաշտպանություն ապաբեկումից, վրեժխնդրությունից և այլն),
- տուժողի անձնական կյանքի գաղտնիության իրավունքի ապահովումը,
- ընթացակարգային հարմարությունները խոցելի տուժողների համար (խոցելի տուժողների բացահայտում, երեխաներ, հաշմանդամություն ունեցող տուժողներ, սեռական հանցագործությունների, մարդկանց թրաֆիկինգի տուժողներ և այլն),
- քրեական դատավարությունում հաղորդակցության ընդհանուր տեսանկյունները (թե՛ խոսքային, թե՛ ոչ խոսքային, բանավոր և գրավոր, լսող կողմի ընկալմանը նպաստող մեթոդներ, արդյունավետ ունկնդրում),
- հաղորդակցությունը զանգվածային լրատվամիջոցների, վկաների, տուժողների, մեղադրյալի, անչափահասների, փոքրամասնությունների ներկայացուցիչների, փաստաբանների և դատավարության մյուս մասնակիցների հետ (ինչպես հարցեր տալ, ինչպես ստանալ արժանահավատ տեղեկություններ և այլն), միջմշակութային հաղորդակցությունը,

- հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց նկատմամբ բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցների կիրառման վարույթի առանձնահատկությունները,
- գաղտնի ձայնագրման ու տեսանկարահանման թույլտվությունը,
- հակընդդեմ հարցման (կոնֆրոնտացիայի) հիմնախնդիրները քրեական դատավարությունում.
  - «վկա» եզրույթի ինքնուրույն նշանակությունը, ընդհանուր սկզբունքներ,
  - վկաներին հարցաքննելու իրավունքը,
  - վկայի ներկայությունն ապահովելու համար ողջամիտ ջանքեր գործադրելու պարտավորությունը,
  - վկային լսելը մերժելու հիմնավորման պարտավորությունը,
  - վկաների՝ դատարանում բանավոր ձևով չներկայացված ցուցմունքների վրա հիմնվելը,
  - հատուկ պաշտպանության միջոց կիրառված վկաների հարցաքննության առանձնահատկությունները,
  - վկաներին իրենց ցուցմունքների դիմաց առաջարկվող առավելությունները,
  - ուրիշի խոսքի վրա հիմնված ցուցմունքները,
  - պաշտպանության համար անձանց որպես վկա կանչելու իրավունքը: